

İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi Istanbul University Journal of Women's Studies

Başvuru: 13.07.2022
Revizyon Talebi: 26.09.2022
Son Revizyon: 27.09.2022
Kabul: 24.10.2022

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Behçet Çelik'in Soluk Bir An Romanında Erkeklik Kimliğinin Sorgulanması

Investigation of Male Identity in Behçet Çelik's Soluk Bir An Novel

Meliha TATLI¹

Öz

Erkeklik ve kadınlık kimliklerinin kültürel, tarihsel, siyasal ve sosyal açıdan farklı özellikler göstermesi toplumsal cinsiyet kavramıyla açıklanmaktadır. Toplumsal cinsiyet ise kavram olarak erkeklik kimliğini içermekle birlikte erkeğe toplum tarafından yüklenen beklenti, davranış, hal ve hareketleri ifade etmektedir. Çağdaş Türk Edebiyatı'nın önemli isimlerinden biri olan Behçet Çelik, Soluk Bir An adlı romanıyla yarattığı Taner karakterinin iç dünyasına dikkat çekerek bir erkeklik çalışmasının yapılmasına imkân sunmuştur. Taner, eşinin yakın arkadaşı Esra'ya aşık olmasıyla birlikte erkekliğini sorgulama sürecine girmiştir. Taner her ne kadar toplumun düzenlediği kurallar ve normlarla çatışır halde olsa da tamamen toplumun beklentileri dışında hareket eden bir karakter değildir. Aşk aracılığıyla iç âlemine yönelen Taner, erkeklik kimliğiyle yüzleşmeden de edemez. Geçmiş, şimdiki ve geleceği Esra'ya olan aşkı sayesinde gözden geçiren Taner, korkularının, zaaflarının ve eril benliğinin farkına varır. Bu sebeple de başta iç dünyası olmak üzere erkeklik kimliğini sorgulamaya başlar. Toplumsal cinsiyet normlarıyla şekillenen erkeklik söylemi çeşitlilik gösterdiği için Taner bu söylem için ele alınan erkeklik örneklerinden biridir. Erkeklik sorunu Taner'in çocukluğunda babasıyla olan çatışmalı ilişkileriyle başlasa da asıl kırılma noktası ve krizleri evlendikten sonra ortaya çıkmıştır çünkü evlilik, erkeklik ritüellerine geçiş için önemli bir kapıdır. Taner, Günümüz Edebiyatı için erkekliğin sert duvarında oluşmuş çatlaklardan biri olmakla beraber geleneksel erkeklik rollerinden sıyrılarak yeni erkekliğin doğuşuna da zemin hazırlamıştır.

Anahtar Kelimeler

Behçet Çelik, Soluk Bir An, Toplumsal cinsiyet, Erkeklik, Roman

Abstract

The cultural, historical, political and social differences of masculinity and femininity identities are explained by the concept of gender. Gender, on the other hand, includes the masculinity identity as a concept, but also expresses the expectations, behaviors, attitudes and actions imposed on men by the society. Behçet Çelik, one of the important names of Contemporary Turkish Literature, provided the opportunity for a masculinity study by drawing attention to the inner world of the character Taner, which he created with his novel Soluk Bir An. Taner entered the process of questioning his manhood after he fell in love with his wife's close friend Esra. Although Taner is in conflict with the rules and norms regulated by the society, he is not a character who acts completely outside the expectations of the society. Turning to his inner world through love, Taner confronts his masculine identity. Reviewing the past, present and future thanks to his love for Esra, Taner realizes his fears, weaknesses and masculine self. For this reason, he begins to question his masculine identity, especially his inner world. Since the discourse of masculinity shaped by gender norms varies, Taner is one of the examples of masculinity considered for this discourse. Although the problem of masculinity started with Taner's conflicting relationships with his father in his childhood, the main breaking point and crisis emerged after marriage because marriage is an important door for transition to masculinity rituals. Although Taner is one of the cracks formed in the hard wall of masculinity for today's literature, he also laid the groundwork for the birth of new masculinity by getting rid of traditional masculinity roles.

Keywords

Behçet Çelik, Soluk Bir An, Gender, Masculinity, Novel

¹ Sorumlu Yazar: Meliha Tatlı (Doktora Öğrencisi), Ordu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Ardahan, Türkiye.

E-mail: edibemeliha@gmail.com ORCID: 0000-0002-2991-4266

Atf: Tatlı, M. (2022). Behçet Çelik'in Soluk Bir An romanında erkeklik kimliğinin sorgulanması. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi - Istanbul University Journal of Women's Studies*, 25, 1-16. <https://doi.org/10.26650/iukad.2022.1143473>

Giriş

Feminist kuramcılara göre cinsiyeti sadece biyolojik bir özellik olarak görmek toplumun kadınlık ve erkeklik rollerini reddetmek anlamına gelmektedir. Bu sebeple cinsiyete yüklenen örf, adet, gelenek ve görenekler toplumun da bireylere yüklediği birtakım davranış ve tutumların olduğunu göstererek toplumsal cinsiyet kavramını oluşturmuştur. Yaşın Dökmen (2019: 20) cinsiyeti bireyin biyolojik yönüne vurgu yapan demografik bir kategori olarak açıklarken, toplumsal cinsiyeti ise kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamlar olarak ifade eder. Toplumsal cinsiyet bu anlamıyla toplumlara ve kültürlere göre değişim göstererek eşitsiz bölünmelere sebep olur. Eşitsiz bölünmelerin avantajlı tarafında yer alan erkekler kendilerine verilen eril toplumsal cinsiyet normları aracılığıyla, toplumun yüksek kesiminde yer alırlar. Erkeklik kırılan, bozulan ve tekrardan kurulan bir söylem olmakla birlikte nerede ve ne şekilde biteceği de belli olmayan bir sürecin adıdır. “Erkeklik –sınıfsal, etnik, ırksal, kültürel- tüm farklılıklara rağmen birbirine zıt olmaktan çok, birbirinden etkilenme ve kopyalama yoluyla kurulur” (Öğüt, 2013: 54). Erkeklerin başka erkekleri model alarak erkekliklerini inşa etmesi erkekliğin öğrenilerek kazanılan bir kimlik olduğunu gösterir. Erkekler, iktidarın sağlam bir parçası hâline gelebilmek için hiyerarşinin üst basamaklarına sürekli tırmanmak zorundadırlar. Erkekliklerini var etmeye çalışırken duygusal değerlerine zarar veren bu erkekler, toplumun istediği şekilde bir yaşam sürmeye zorlanır ve o şekilde de yaşarlar.

Suluk Bir An modern edebiyatın önemli öykü ve roman yazarlarından biri olan Behçet Çelik’in 2012 yılında yayımlanan romanlarından biridir. Taner adlı kişinin eşinin yakın arkadaşı Esra’ya âşık olmasını merkeze alarak o doğrultuda gelişim gösterir. Taner’in yağmurlu bir gecede Esra’yı evine bırakmasıyla başlayan bu roman, arabada Esra’nın soluğunun Taner’in yanağını yakması gibi kısacık bir zaman dilimiyle büyür. “Esra’nın, iki saniye sonra sol üst köşedeki inatçı buğuyu fark edip yeniden cama uzanırken saldırdığı ılık soluğun yanağına değmesiyle Taner’in kalbi bir kuş olup ağzında bir süre çırpındıktan sonra uçup gitti. Zaman da tam o anda durdu” (Çelik, 2019: 9). Bu kısacık zaman dilimi Taner’in iç dünyasını, hayatını ve erkeklik kimliğini sorgulamasına sebep olur. Esra sayesinde bütün bir hayatı özellikle babasıyla olan ilişkilerini sorgulayan Taner her ne kadar babasına benzemek istemese de kocalık ve babalık gibi rollerinde babasına benzediğini fark eder. Bir şirkette İdari İşler Müdürü olan Taner, eşi Yasemin’le aşk duygusu olmadan evlenir ve sancılı bir evlilik geçirir. Taner’in sancılı ve arzuları Esra’yla geçen o kısacık andan sonra ortaya çıkmaya başlar. Gençken aşk yaşadığı kadınlar, babasıyla olan sorunlu ilişkileri, Yasemin’e olan soğuk duyguları ve oğluyla kuramadığı samimi bağ, Taner’in kendisini bütün yönleriyle sorgulamasına sebep olur. Esra’ya duyduğu arzuyla geçmişe savrulan Taner’in geçmişinde de sıkıntılı ve mutsuz zamanları olduğu görülür. Aşk, Taner’in eril bedenini, duygusal ilişkilerinin sağlıklı oluşunu ve toplumun biçimlendirdiği bir

erkeklik kimliğinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. “Taner ise oturduğu yerde yıllardan yıllara, insanlardan insanlara, duygulardan duygulara savrulmaktan başka bir şey yapmamıştır” (Çelik, 2019: 65). Taner romanın sonuna kadar savrulur ve arkadaşı Cüneyt’in tanıştırdığı Mine’yle olan fiziksel yakınlaşmadan sonra arzusunun başka bir boyutuna geçerek evine döner. Taner, Mine’yle olan yakınlaşmasından dolayı Esra’ya ihanet ettiğini düşünse de onun aşkından vazgeçemez ve Esra’yı evine bırakmak için bir gün yeniden bir araya gelirler. “Arabaya bindiklerinde arabanın uzay aracına dönüşmesini ummuştu. Yepyeni, hiç bilmedikleri boyutlara süzüleceklerdi öyle olsaydı, aksine yağmurlu gecede boyutlarını bile koruyamamıştı araba. Çekindi, yan gözle bile bakmadı Esra’ya. Bütün dikkatini yola verip gaza bastı” (Çelik, 2019: 200). Böylece roman Taner ve Esra’nın aynı arabada olmasıyla başladığı gibi bitmiş olur.

Erkeklik üzerine yürütülen eleştirel çalışmaların genel amacı erkeklerin daha çok duygusal yöndeki görünürlüğü arttırmaktır. Bu çalışmada Taner’in eril kimliğinin inşa sürecini etkileyen birtakım önemli konular irdelenmiş ve başta “aşk” imgesi olmak üzere beden, babanın erkeğin gelişim evresindeki rolünden, “erkek” olmak için gerekli eril toplumsal cinsiyet rollerinden bahsedilmiştir. Erkeklik kimliği üzerine konuşmaya fırsat veren Eleştirel Erkeklik Çalışmaları birçok alanda yürütülmüş fakat edebiyattaki kurgusal karakterler aracılığıyla erkeklerin kırılğan, eksik ve kadınsı yönlerine değinme fırsatı vermiştir.

Edebiyat, kurgusal bir gerçeklik yaratarak erkeklige ilişkin sıkıntıları kurmaca karakterlere yansıtma olanağı sunduğu için, diğer alanlardan farklı olarak, normalde açıklıkla tartışılmayan veya erkeklerin tartışmaya gönülsüz oldukları konuların (askerlik, erkekler arasındaki hiyerarşi, rekabet, baskı, işkence vb.) derinleştirilerek tartışılmasına olanak verir. Erkeklerin diğer erkeklerin yanında konuşmaya çekindikleri her türlü konu, kurmaca bir düzlemin araya girmesine olanak sağlanınca daha kolay anlatılabilir hale gelir (Günay Erkol, 2021: 16-17).

Erkeklik eleştirisini edebi metinler ve kurgusal karakterler üzerinden yapmak bu açıdan önemlidir. Edebiyatın bütün dönemlerini etkileyen bu mesele günümüz edebiyatında da temel bir mesele haline gelmiş ve akademik çalışmalarda sıklıkla işlenmiştir.

1. Eril Kimliğin Yıkımı Olarak Aşk Duygusu

Aşk kavramı olarak bir kişinin diğer bir kişiyi tutkulu bir şekilde sevmesi anlamına gelmektedir. Aşkın var olabilmesi için kişinin ruh, beden ve varlık olarak ötekisiyle tamamlanabilmesi gerekir. İnsanın kendisini anlamlandırma çabası aşk aracılığıyla değer kazanarak kadın ve erkek ilişkilerinde farklı boyutlara ulaşır. Beauvoir (1993: 65) aşk sözcüğünün kadınla erkek için aynı anlama gelmediğini söyleyerek aralarındaki anlaşmazlıkların temelini bu olduğunu söyler. Aşk kadını ve erkeği farklı âlemlere taşıyarak kendisinin büyüdüğü dünyasında gezdirir. Romanın başkarakteri olan Taner, Esra’ya âşık olduktan sonra yaşadığı dünyaya sığamaz. Zaman geçmiş, şimdi ve

gelecek olarak genişler fakat o zamanın içerisinde hep bir nokta olarak kalmayı seçer. Taner'in yağmurlu bir gecede Esra'nın soluğunu yanağında hissetmesi onu daha önce hiç tatmadığı duygularla yüzleştirir. "Esra'nın soluğunun yaktığı yanağı eliyle hafifçe sıvazlayarak Taner gülümser (...) göğüs kafesinden yükselen ritmik sesin Esra'ya teşekkür ettiğini duyabilir" (Çelik, 2019: 10). Aşkın ilk tohumlarının atıldığı bu gece, Taner'in hem iç dünyası hem de erkekliğiyle hesaplaşmasına sebep olur. Bu geceden sonra hiçbir şey Taner için aynı kalmaz. "Esra cama uzanmasa her şeyin eskisi gibi süreceğine kalıbını basacak gibi olur Taner" (Çelik, 2019: 12). Taner'in aşk sonrası davranışlarındaki tuhaflik ve içe dönük ruh hâli erkeğin ataerkil düzenden kolayca dışlanmasına sebep olacak mahiyettedir. Erkekliğin tarihsel, sosyal ve toplumsal bir kurgu olmasında erkeğin duygusal anlamda güçlü olmasının önemli bir rolü vardır. Erkek duygularını bastırmak ve kadınlara ait bütün o yumuşak özelliklerden arınmak zorundadır. Erkeklik her ne kadar görünür bir toplumsal konum olsa da görünmeyen yönleri hep duyguları ve hissettikleri olmuştur. Taner içindeki aşk duygusunu kimseye belli etmemeye çalışır fakat kendisi içten içe bu duyguların kölesi hâline gelmiştir. Toplumsal cinsiyet normlarına göre aşk, sevgi ve sadakat gibi duygular hep kadınlarda hoş görülmüştür. Bu yüzden bu duyguları bir erkeğin bu derece yoğun yaşaması normun öngörmediği erkeklik modelinin olduğuna işaret etmektedir.

Heteroseksüel ilişkilerde kadınların erkeklerden daha romantik olduklarını gösteren araştırmalar vardır. Erkekler kadınlara göre ilk görüşte aşka, evlilik için aşkın gerekliliğine ve sevdiklerinin ve yaşadıkları romantik ilişkinin mükemmel olduğuna daha çok inanırlar. (...) Kadınların gerçekte sevgilileri için erkeklerden daha yoğun duygular yaşadıkları ve romantik ilişkileri konusunda daha canlı anılara sahip oldukları gösterilmiştir (Yaşın Dökmen, 2019: 177).

Bu farklar erkek ve kadınların yetiştiği kültüre göre değişim gösterse de genel anlamda aşk duygusunun erkeklik normları dışında tutulduğu bir gerçektir. Akıl ve erillik arasındaki bağ ataerkil toplum düzeni aracılığıyla oluşmuştur. Erkeğin düşünmeye ve rasyonel olmaya açık bir cinsiyet olması, aklın cinsiyetini de erkek olarak kodlar. "Erkek, eğer akılın en yüce biçimini uygulamak istiyorsa yumuşak duyguları ve duygusallığı geride bırakmış olmak zorundadır; onları erkek için koruyacak olan, kadındır" (Lloyd, 2015: 80). Böylece aklı temsil eden erkeğin duygusal paylaşımları çok kısıtlıdır. Fiziksel anlamda güçlü ve sert olması beklenen erkek bunu duygusal koşullarda da sağlamalıdır. "Sol elini direksiyondan çekip cama uzattı, Esra'nın sildiği köşeye dokundu parmaklarıyla. Bu muydu akıllı hali" (Çelik, 2019: 15). Taner'in Esra'dan dolayı hissettiği duygular ona sınırsız bir tahayyül gücü verir. Erkeklik inşası açısından erkeğin hayalperest bir yapıda olması tehlikeli olsa da Taner, Esra'yı hayal etmekten vazgeçemez. Esra onun umudu, geleceği ve yıllardır beklediği kişi olmuştur. Taner bütün bu duyguları kendi içinde kendisine karşı yaşar. "Büyüyor, yerleşiyor, kök salıyor, genişliyordu" (Çelik, 2019: 37). Toplumsal cinsiyet normlarına göre kadın bağımlı erkek ise bağımsızdır. Taner'in aşkı bu kadar derinden hissetmesi onu erkeklik düzeninden dışlar. Erkeğin ideal erkeklik boyutuna ulaşabilmesi için duygusal olarak

sağlıklı ve güçlü durması gerekmektedir. Taner'in âşık hali içi içine sığmayan ve dış dünyaya sürekli rol yapan bir şekilde verilmiştir. Esra'yla yüz yüze geldiğinde aşkını gizleme çabaları onu çocukça davranışlara sürükler. Gerçek duygularını saklamak istediği için çareyi hayal dünyasına kaçmakta bulur. Kaçtığı yer onun eril kimliğinin yıkıma uğradığı yerdir. "Akıllı erkek âşık olunca çocuksu, histerik, kararlarını değiştiren birine dönüşür. Âşık olunca eril benlik yıkıma uğrar, erkeklik krizi ortaya çıkar" (Sancar, 2017: 142). Taner'in yaşadığı erkeklik krizi, çektiği ise varoluşsal sancılardır. Taner'in geçmişinin böylesine kadınsız geçmesi onu kırk yaşından sonra yeni heyecanlara sürükler. Kendisini tanımayan yer yer de sorgulayan Taner, yaşından dolayı utanç duysa da bu utanç onun heyecanlarına engel olamaz. "Bazı şeyler zamanında yaşanmayınca gülünçleşir ama heyecanının büsbütün yitirmez" (Çelik, 2019: 96). Eril toplumsal cinsiyet normları erkeğin kadına göre duygusal paylaşımda az bulunması ve erkekteki aşk ve sevgi duygularının gizlenmesi gerektiğini öngörür. Taner, duygularını saklar çünkü bu duyguların açığa çıkması onu korkutur. "Esra'ya duydukları da sarsakça değil miydi? Ellisine üç beş yıl kalmış bir adamın üzerinde, on beşlik delikanlıların bile artık havalı bulmayıp hor gördükleri heyecanlar, tedirginlikler; az pot muydu bunlar? Neyse ki gören yoktu. Bir tek kendisi...Dik âlâsıydı sarsaklığın. Başka açıklaması olamaz" (Çelik, 2019: 99-100). Taner, toplum tarafından orta yaşlı geçmiş bir erkeğin âşık olmasının hor görüleceğini düşündüğü için duygularını içinde yaşamaya çalışır. Toplumun kadın ve erkeğe yaşlarına göre toplumsal cinsiyet rollerini yüklemesi aşk duygusunun yaşı büyük erkekte irite durduğu düşüncesini doğurmuştur. Bunun romandaki başka bir örneği ise Enis Abi'dir. Taner'e kaçak bir aşk duygusunun yorgunluğu "Enis Abi'yi hatırlatır. Şirketin eski muhasebe müdürüydü; bir gün şirketten, eşinden ayrılmış, emekli olmuş, şirkette çalışan oldukça genç bir kadınla evlenmişti. Herkesin ayıpladığı, arkasından konuştuğu, yeni eşiyile arasındaki yaş farkı nedeniyle sapık ya da bunak olduğunun söylendiği günlerde Taner ziyaretine gitmişti" (Çelik, 2019: 148). Kültürel normlar aracılığıyla normalleştirilen erkekler, toplumun kuralları dışına çıktıklarında toplum tarafından reddedilerek cezalandırılırlar. Enis Abi yaşının büyük olmasına rağmen kendisinden küçük bir kadına aşk duyup, onunla evlenmesiyle toplumun ayıpladığı bir karakterdir. Taner kendisini Enis Abi'yle aynı durumda hissettiği için onu dışlamaz hatta onun mutluluğunun daha önemli olduğunu düşünür. Erkeklerin mutluluklarının, korkularının ve hazlarının toplum tarafından kontrol edilebilmesi gerekmektedir. Toplumun kontrol edemediği erkeklerin, erkeklik kimlikleri aşağılanarak yok sayılır. Kadının erkeğin ötekisi olarak kodlanması, kadının erkeğin tek karşıt unsuru olduğu anlamına gelmez. Erkekler de başka erkeklerin ötekisi konumundadır. "Böylece erkek-lik yalnızca kadınlığın ya da diğerlerinin ötekisi olmakla kalmaz, aynı zamanda kendi erkek-lik ötekilerini de yaratır" (Gökpınar, 2018: 9). Ataerkil ideolojinin en büyük destekçisi erkeklerdir. Kuralları erkekler koyar ve erkekler uygular. Taner ise normun dışına çıkan Enis Abi'den yana olarak ataerkil ideale karşıt bir erkek olarak konumlanır.

Erkeklik bir rakip ya da düşmanla sürekli üretilen, tekrar ve tekrar inşa edilen bir konumdur. Geleneksel erkeklik değerleriyle birbirinin önüne geçmeye çalışan erkekler hem birbirinin destekçisi hem de rakibidirler. Taner, Esra'yı arkadaşı Cüneyt'e anlatmayı düşünür fakat kendisine verilecek öğütlerden korkar çünkü toplumdaki her bir erkek ataerkinin görevini üstlenir ve onun adına konuşur. "Birbirlerinin yaptıklarıyla hem kıvanan hem de hasetten çatlayan tuhaf bir cemaat erkek cemaati" (Çelik, 2019: 141). Erkeklik anlayışı başka erkeklerden öğrenildiği gibi başka erkekler tarafından da haset duyulan bir söylemdir. Erkekliğin taklit edilen bir olgu olması onun değişen, dönüşen ve yenilenen bir kimlik olduğunu göstermektedir. Taner'in duyguları da değişim gösterir ve aniden Esra'dan soğur. Esra'yı evine bırakmak için bindikleri arabada başlayan aşk, tekrardan bindikleri arabada son bulur. Aşk duygusunun Taner'de heves olarak başlayıp son bulması onun erkeklik kimliğinin sorgulanması açısından önemli bir çıkış noktası olmuştur.

2. Erkekliğin Kurgulanış Biçimi Olarak Beden Örneği

Beden, toplumsal cinsiyet örüntüsünün önemli bir göstergesi olmakla birlikte erkeksi (maskülen) ve kadınsı (feminen) özelliklerle belirlenir. Cinsiyet kimliğinin belirlenmesinde bu kadar önemli rol oynayan beden, kişinin güzel-çirkin, hasta-sağlıklı ve zayıf-şişman gibi algılarıyla şekillenir. Erkeklik, erkek gibi davranmayı gerekli kıldığı gibi erkeğe uygun bedensel niteliklere sahip olmayı da gerekli kılar. Erkeğin fiziksel özellikleri toplumun ve kadının gözünden verilir. Taner, Esra'ya âşık olduktan sonra dış görünüşü üzerine düşünmeye başlar ve zaman zaman eril bedeninden memnun olmadığı görülür. Esra, Taner'in bedenine dair eksiklikleri ya da fazlalıkları gösteren bir ayna görevi üstlenmiştir. Erkeklik beden üzerinden bir algılanma biçimi olduğu için tıpkı erkeklik gibi değişim ve dönüşüme açıktır. Taner, Esra'ya olan hislerinden sonra bedeniyle ilgilenmeye başlamıştır. "Bugüne dek kendisine yönelmiş en ufak bir ilgi kırıntısı bile hissetmemişken (Esra da onun o gece üzerinde kaban mı vardı, mont mu vardır hatırlamıyordur) ona hoş görünmek için berbere gitmek bile geçer aklıdan tepede saç kalmadı ama olanları biraz düzeltirse fena mı olur? Aklıdan bunun geçtiğine inanamaz" (Çelik, 2019: 34). Taner bedeni üzerinde düşünmeye başlar ve yaşının ilerlemesiyle ortaya çıkan bedensel kusurları da gidermek ister. Erkeğin egemen olabilmesi için erkekliğe dair gerekli bedensel özellikleri taşıması ve kadınların nazarında tercih edilebilir bir görünüme sahip olması gerekmektedir. Taner'in kelleşmesi toplumun modern erkekten beklediği bir durum değildir. "Modern erkekliğin kurucu unsurları gençlik, adaleli bir vücut yapısı, cinsel güç, performans, ruh sağlığı, göbeksiz sıkı karın, kırışksız canlı bir cilt, gür ve sağlıklı saçlardır" (Odabaş, 2012: 216). Bu özellikler güçlü erkek kimliği ve bedeni açısından gereklidir. Taner bedenini gözden geçirirken bedeni tarafından ele verilir olmayı da ihmal etmez. Duygularından dolayı kalbinin atması ter basması gibi olayları bedenin yol göstericiliği olarak görerek farklı bir bakış açısı sergiler. Erkeğin eril bedeni görünüşü açısından önemli olduğu kadar

rahatlık açısından da önemlidir. “Bedenin yemeğe, uykuya gereksinimi var, o zaman düzenli bir şekilde işe girilecek. Bedenin bir fonksiyonu üremek, o zaman Yasemin’in isteğine uyup çocuk yapılacak. Bedenin rahat etmesini istemek ayıp değil, araba alınacak” (Çelik, 2019: 35). Bedenin maddi ihtiyaçlarının karşılanması, bedenin diğer işlevlerini yerine getirmek için ilk adımdır. Rahat bir beden sevilebilir bir bedene dönüşmesi daha kolaydır. Erkeklerin güçlü bir psikolojide olabilmeleri için öncelikle sağlıklı ve rahat bedenlerde yaşıyor olmaları gereklidir. “Bedenler, üzerlerinde emek harcadığımız –yemek yedirdiğimiz, uyuttuğumuz, temizlediğimiz, diyet ve idman yaptırdığımız- nesnelere” (Turner 1984’ten aktaran Connell, 2019: 106-107). Taner, bedeninin fizyolojik ihtiyaçlarını giderse de yaşının sebep olduğu bedensel kusurlarından kaçamaz. “Aynada saçına başına çekidüzen verdi. Güldü, acıklı geldi kendi gülüşü. Kart zampara, diye dalga geçecek oldu, dili varmadı” (Çelik, 2019: 39). Taner beden imgesinin farkında olsa da bunu dillendirecek kadar güçlü değildir. Yasemin’le evlenmeden önce boylu boslu, oturmasını ve konuşmasını bilen Taner, zamanla bedeninden hoşnut olmayan biri hâline gelir. Esra’ya denk gelen bu hoşnutsuzluk ona sürekli yaşını hatırlatır. “Esra beğeniyor muydu acaba onu? Hiç o gözle bakmış mıydı? Yasemin’le erkeklerden konuşurken “Bak mesela,” demiş olamaz mıydı, “Taner hiç yaşını göstermiyor.” Yasemin’in de umurundaydı! Umurundadır yahu; kim ister kocaman göbekli, sarı-siyah suratlı bir koca” (Çelik, 2019: 20). Taner kırklı yaşlarında âşık olduğu için utanır. Yaşı sebebiyle de bedeni canlılığını ve erilliğini kaybetme yoluna girmiştir. Bedeni kültürel olarak tanımlı erkeklik modelinin uzağına düşmüştür. Taner, yalnızken kendisiyle yüzleşse de içinde bulunduğu telaşlı ve gülünç durumu aşamaz. “Asansör de yalnızdı, aynaya bakarken göbeğini içeri çekti, saçlarını düzeltti. Gülmemek için zor tuttu kendini” (Çelik, 2019: 26). Taner âşık hallerini ciddiye almıyor gibi görünse de Esra’dan sonra bedeni üzerine daha çok yoğunlaşır.

Eril bedenin görünür olabilmesi için fiziksel özelliklerin yanında bedenin bakımlı olması da gerekir. Bedenlerin bakımlı olması, egemen erkeklik imgesinin inşa edilebilmesi açısından önemlidir. Yasemin ve Esra bir gün aralarında bakımlı erkeklerden konuşurken Taner konuşmayı kendisine doğru çeker. Taner’in amacı Esra tarafından beğenilip beğenilmediğini öğrenmek istemesidir. Beden sosyolojisi tarafından üretilen beden pratiklerine uymak isteyen Taner, bakımlı erkeğin nasıl olabileceğine dair kadınlardan fikirler edinir. “Esra diyor ki, kendine bakan erkeklerin yaşama sevinci yüksek olurmuş; bense bunun bir tür kendine güvensizlik olduğunu düşünüyorum” (Çelik, 2019: 110). Esra bunları söylerken Taner korkmaya başlar. Esra’nın hayatında bakımlı bir erkeğin olabileceği düşüncesi aklından geçer geçmez bu şaşkınlığı savurmak adına soru sorar: “Kendine bakmak ne ki? Düzenli tıraş olan, cilt bakımı yaptıran mı, spora giden mi, iyi giyinen mi” (Çelik, 2019: 110). Taner, Esra’nın gözünde bakımlı erkek olarak kabul edilmeme korkusunu yaşar. Erkeğin sahip olduğu bedeni nasıl süsleyeceğine dair algı “metroseksüel erkek” kavramıyla açıklanır. Bakımına ve giyimine düşkün erkekler olarak ifade edilse de metroseksüellik tamamen bu anlamlara gelmez. Semra

Kardeşoğlu (2004: 13) metroseksüel olmanın bakımlı olmaktan daha fazlasını gerektirdiğini söyler. Temiz olmak, iyi giyinmek, kozmetik ürünlerini iyi tüketmek, sağlıklı beslenip spor yapmak, el ve ayak bakımına özen göstermek, dans etmek, trendleri takip etmek, ağlayabilmek, çiçek yetiştirmek bunların hepsi metroseksüellerin dünyasında önemli yer tutmaktadır. Bu açıdan bedenler kişilerin sadece fiziksel özelliklerini değil, psikolojik, ekonomik ve kültürel özelliklerini de yansıtır. Erkek bedeninin toplumla kaynaşabilmesi için üzerine sıkça düşülüp ve bedene yoğun ilgi gösterilmesi gerekir. Metroseksüel erkekler zamanının belli bir bölümünü sadece bedenlerine ayırarak her açıdan kusursuz bir beden imgesine sahip olmak isterler. Taner, kendi bedeninden çok başka erkeklerin bedenleri hakkında düşüncelere sahiptir. “Dikkatimi çekiyor, biz yaşlardaki erkeklerin bazısı giyime kuşama eskisinden daha çok özen göstermeye başlıyorlar, dediğin gibi saçları, ciltleri falan da daha bakımlı” (Çelik, 2019: 111). Taner bunları söylerken bakımlı bir beden için ekonominin iyi olması gerektiğini de ekler. Taner, bakımlı olmanın başka şeylere işaret ettiğini söyleyerek bu insanların hayatla bir bağı olması gerektiğini düşünür ve kendi hayatını sorgular. Bakımlı olmanın hayatta yapılan kötülüklerinin üzerini örtmek için kullanılan bir silah olduğunu düşünen Taner, bütün bakımlı erkekleri karşısına alır. Onun için bakımlı olmak boşlukları doldurmak anlamına gelmektedir. “Süsledikleri buydu; yaptıkları pisliklerin üzerini örtüyordu ektilenen saçlar, tiril tiril gömlekler, sinekkaydı tıraşlar, çerçevesiz gözlükler. Evet, Yasemin haklıydı; karaları üzerindeydi bugün. Az önce dünyanın bütün bakımlı erkeklerine savaş ilan etmişti” (Çelik, 2019: 112). Taner eksiklerini ve zaaflarını kapatmak adına bakımlı erkeklere cephe alır. Ataerkinin bastırılmış öznesi olan Taner, kendi bedeni üzerindeki tasavvur hakkını toplumun ideal erkeklik modeliyle çatıştığını anlar ve bakımlı erkek muhabbetinin canını sıkmasına rağmen “peki ben bakımlı mıyım” (Çelik, 2019: 114) diye sormaktan kendisini alıkoyamaz. “Eh, dedi Yasemin önce, bir-iki saniye durup kocasına baktıktan sonra, “sana ne bakımsız denilebilir ne de bakımlı, ortasındasın. (...) yok dedi Esra, “sen güzel adamsın. Bakımlılık falan değil, bu daha önce dikkat çekiyordur sen de” (Çelik, 2019: 114). Güzel sıfatının erkekler için kullanılıp kullanılmayacağı tartışması Taner’i ilgilendirmese de kadınların kendi aralarında bunu tartışması toplumun genel geçer yargılarından biridir. Bakımlı erkeklerin kendilerine uyguladığı birtakım hizmetler onların güzelleşmesi amacını taşımaktadır. Bu açıdan ‘güzel’ sıfatı daha yakın dönemlerde erkekler için de kullanılmıştır.

Erkeğin fiziksel anlamda iktidar kurabileceği bir bedene sahip olmayı istemesi eril toplumsal cinsiyet normları açısından gerekli bir durum olsa da erkek bunu daha çok kadın üzerindeki otoritesi adına istemektedir. Judith Butler (2019: 89) toplumsal cinsiyeti bedenle birlikte açıklayarak bunların tekrarlarla stilize edildiğini ve bunun bir dizi edim olduğunu söyler. Kadın tarafından saygı duyulan bir bedene sahip olmak erkeğe özgüven vermektedir. Taner, Esra’nın ona ‘güzel adam’ demesinden sonra erkekliğini sorgulayarak olumsuz ifadeler kullanır. “Âşık olduğu kadın tarafından güzel bulunmak az kula kısmet olur. Demek ki o gözle bakmış, gördüğünü de beğenmiş üstelik. Bir

erkek olarak görüp başkalarıyla karşılaştırmış, düşünmüş, tartmış. Ne erkeği, ancak bir gölge olarak görüldüğünü sanıyordu; cinsiyetsiz bir şey, evet, bir şey, Yasemin'in evindeki eşyanın bir parçası” (Çelik, 2019: 124). Taner'in kendisini aşağılaması onun hem bedeninden hem de cinsiyet kimliğinden memnun olmadığını göstermektedir. “Cinsiyetsiz kimlik” ifadesi daha çok kadınlar için kullanılmakla birlikte onları ataerkinin dezavantajlı sınıfına dahil eder. Taner'in kendisini cinsiyetsiz olarak kodlaması toplum tarafından yok edilmiş bir erkeklik kimliğinin olduğunu göstermektedir. Kandiyoti (2019: 196) kamu yaşamına giren kadınların “cinsiyetsiz” bir kimliğe, hatta bir ölçüde erkek kimliğine büründüklerini söyler. Taner'in de aynı benzetmeyi kendisi için kullanması kadın kimliğine yaklaştığını göstermektedir. Kadınsılaşıma endişesi taşıyan erkekler erkeklik krizi geçirerek eril tahakkümün dışında tutulurlar. Taner kendisini bir eşya kadar değersiz görerek Esra'yla yaklaşma yollarının önünü kesmektedir. Kadın karşısındaki erkeğin, erkek egemen düzenin bir ferdi olması gerekmektedir. Taner ise erkeklik kimliğini sorgulayarak ataerkil idealin kontrolünden çıkar. Kusursuz ve bakımlı bedenler tarafından üretilen erkeklik kimliği, iktidar sahibi olan erkekleri görünür kılar. Taner yaşadığı duygular sayesinde bu görünürlüğü kazanmak ister ama yaşı, bedeni ve pasif erkeklik kimliği buna izin vermez.

3. Erkekliğin Taşıyıcı Unsuru: Baba Figürü

Erkeklik büyük ölçüde taklit yoluyla öğrenilen bir iktidar konumu olduğu için baba, çocuk için gücü, eril tahakkümü, rekabeti ve erkekliği temsil eder. “Çünkü babaların sahip olduğu erkeklik değerlerinin “rol modeli” olarak çocuklarına da büyük ölçüde geçtiği genel kabul gören bir görüştür. Dahası, babadan oğula geçen erkekliğin büyük ölçüde doğal/biyolojik ve dolayısıyla değişmez bir özellik olduğu da kabullerin temelinde yatan düşüncedir” (Sancar, 2016: 125). Erkekten erkeğe aktarılan erkeklik modeli baba figürü aracılığıyla pekişmektedir. Erkek çocuk kendine ait bir yaşantı ve iktidar alanı kurana kadar babasının otoritesi altındadır. Çoğu zaman bu otoriter kurgu çocuk evlenince de devam eder.

Romanın başkarakteri olan Taner'in babasıyla soğuk ve sancılı bir ilişkisini olduğu Taner'in geçmişi hayal etmesi ile öğrenilmektedir. Taner, babasının ona olan ilgisiz, sevgisiz ve soğuk davranışlarıyla büyümüş ve aynı muameleyi oğlu Cem'e de yapmıştır. Taner, “Koca adam olmuşsun kerata, dedi. Anlamaz gözlerle baktı oğlan. On altı senedir her gün görüyorsun beni, yeni mi fark ettin, dercesine” (Çelik, 2019: 13). Taner'in oğluyla olan mesafeli ilişkinin babasından kaynaklı olduğu görülmektedir. Taner babasında sevmediği, istemediği ve kendisinde kötü izlenim bıraktığı her şeyi eşi Yasemin ve Oğlu Cem'e uygular. Sonunda istenmeyen kişiye dönüşen Taner, babalık ve kocalık rollerini istemeden de olsa babasından öğrenmiştir. Taner içten içe Yasemin'e kızdığı bir gün babasına benzediğini hisseder. “Babası da hırsını annesinden çıkarırdı. Bunu anlayacak yaşa geldikten sonra çok kızmıştı babasına. Kendisinin ne farkı vardı

şimdi? Armut dibine düştü gene, orada çürüyecek” (Çelik, 2019: 63). Erkeklik ilk olarak babaya ispatlanan ve baba tarafından onaylanan bir ülküdür. Geleneksel erkeklik rolleriyle yetişmiş erkekler, babaya dönüşerek babanın yerine geçerler. Bunda evin babadan sonra en büyük erkek olma rolü de vardır. Sancar (2016) Türkiye’de egemen erkeklik değerlerinin babalardan oğullara kolay kolay geçmediğini söyleyerek baba-oğul ilişkisinin çoğu zaman gerilimli, sevgisiz ve mutsuz bir ilişki olmasıyla, artık babadan öğrenilen erkeklik modelinde kırılmalar yaşandığını söyler (s.126). Babasının Taner’in yaşamı üzerindeki olumsuz etkisi baba-oğul ilişkilerinde ortak paylaşımlarının olmamalarından kaynaklanır. “Babasıyla iyi kötü aynı dünyanın, aynı çağın insanlarıydılar. Kavgaları, didişmeleri paylaştıkları bir zeminin üzerinde, paylaşmadıkları şeyler nedeniyleydi. (...) Babasını hatırlayınca öfkesi arttı” (Çelik, 2019: 63). Taner’in evliliği, babalık rolü ona hep kendi babasını hatırlatmıştır. Yasemin’le yaşadığı soğuk ilişkilerin sebebi de babasıdır. Babasının sevimsiz ve sert oluşu yüzünden kendi ailesine nasıl davranacağını bilemeyen Taner’in en ufak bir huzursuzluk anında babasını hatırlaması onun için travmatik bir olaydır. Baba kendi değerlerini oğluna öğretmeye çalışırken oğlunu ürküten bir canavara dönüşebilir. Taner’in babası ise katı, öfkeli ve sert biri olmasıyla babalık rolünün güvensiz bir aktarıcısıdır.

O akşam çocukken duyduğu ürkekliğin benzerini gördüğünü sanmıştı Yasemin’in bakışlarında. Babasının yarattığı tedirginliklerin bir benzerine neden olduğunu düşünüp sarsılmıştı. İsteyeceği en son şeydi evde bir korku dağı olmak. Öyle mi olmuştu? Sesini yükseltmeden (babası bağırdığında camlar titrerdi), eşyaları kırıp dökmeden (babasının fırlattığı anahtar kafasını sıyırıp kitaplıktaki bibloyu tuzla buz ettiğinde kafasına çarpmış olmasını dilemişti) nasıl becermişti Yasemin’i bu denli ürkütmeyi (Çelik, 2019: 87).

Taner burada babasından gördüklerini reddederek bir anlamda babasını yok etmek ister. Babasının şiddet yanlısı bir erkek olması babası olarak onu içselleştiremediğini de göstermektedir. Babanın merkeze oturduğu geçmiş Taner’i yaralasa da bunları düşünmek onun için artık faydasızdır. Taner’in çocukken babasının gözünde kavgacı bir çocuk olarak çizilmesi onda duygusal kırılmalara sebep olmuştur. Baba evinde sessiz sedasız büyüyen Taner eksiklerini oğlu Cem’le kapatmak yerine geçmişi düşünerek tekrardan yaşar. “Babanın şiddetinden, öfkesinden korkmak ve babanın şiddetine maruz kalmak baba-oğul ilişkisinde bir tür ‘babanın açtığı yaralar’ anlatısına dönüşür” (Sancar, 2016: 130). Babasıyla duygusal anlamda uyum sağlayamayan erkekler, babalarının duygusal şiddetine maruz kalırlar. Böylece baba temelli ortaya çıkan erkeklik modelleri ya erkek çocukları tarafından reddedilir ya da önlerinde başka bir rol-model olmadığı için kabul edilmek zorunda kalınır. Taner ise zaman zaman babası gibi olmaya yaklaşan davranışlar sergilese de çocukluk yaraları onu engeller.

Ataerkil idealin erkeklik öğretilerine göre babanın evin geçimini sağlama sorumluluğu onu her konuda söz sahibi yapmıştır. Babanın evde büyükten küçüğe kadar herkesin saygı duyduğu ve itaat ettiği bir konumda olması eril tahakkümün bir getirisidir. Baba,

otoritesine boyun eğen bireylerle evdeki iktidarını kurar ve herkesi yönlendirir. Taner'in babasının onlar adına karar vermesi ve aileyi yönetmesi Taner'in çocukken hoşuna gitse de zamanla babası tarafından müdahale edildiğini hisseder. Erkek çocukları babanın evi üzerindeki iktidarından dolayı babayı kahraman kılar ve babayla, babanın gücüyle beslenen bir erkeklik kimliğine sahip olmak ister.

Pazar akşamlarını hatırladı çocukluğunun. On beş günde bir ailecek dışarda yerlerdi akşam yemeklerini. Babası masanın mutlak hâkimiydi; gittikleri yerde neyin yeneceğini, neyin asla yenmeyeceğini iyi bilir, tek başına karar verirdi. Lezzet değil besin değeri, ağız tadı değil vücudun ihtiyaçları önemliydi. Gidilen yerlerde babayı mutlaka tanır, saygıda kusur etmez, ne istiyorsa en iyinden getirirlerdi. Küçükken bundan gurur duyardı. Böyle bir adam olmak isterdi, herkesin tanıdığı, saygı duyduğu biri. Büyüyüp de babasının müdahaleleri kendisine batmaya başladıktan sonra, böyle yerlerde garsonların, müesses sahiplerinin, hatta yan masadaki müşterilerin gözlerinde saygının yanında başka şeyler de olduğunu fark etti (Çelik, 2019: 108).

Baskının, otoritenin ve şiddetin babadan öğrenildiği ataerkil düzen içinde Taner zarar görmektedir. Babasının Taner'i kavgacı biri olarak görmesi onun için sarsıcı bir durumdur. Babası Taner'e ne kadar katı ve otoriter göründüyse, Taner de oğlu Cem'e o kadar zayıf ve ezik görünür. Babasının erkeklik kimliğini ve babalık modelini uygun bulamayan Taner, kendisi için de uygun bir babalık rolü üstlenemez. "Cem'e üzülüyor. Çocuk, önündeki baba figürünün bu denli pespaye olmasının bedelini kim bilir nasıl ödeyecek ileride? Kendi babasıyla pek benzeşmediğini düşünmek teselli olmuyor. Sert, hatta kimi zaman aksı, hiçbir şeyden memnun olmayıp sürekli birilerini, bir şeyleri eleştiren biri olarak hatırlıyor babasını" (Çelik, 2019: 127). Erkeklik inşasına anlam yükleyen babalık rolü, erkekliğin kanıtlanması açısından gerekli olsa da Taner geçmişin uyumsuz baba modelinden dolayı erkeklik kimliğinin kırılma yaşadığı evrelerden geçer. Erkeğin kendisine rol model aldığı babanın onun iktidarını sağlamlaştırıcı bir işleve sahip olması gerekirken, Taner'in babası Taner'in babalığını, kocalığını ve erkekliğini yıkıcı rol üstlenmiştir. "Erkek çocuk için baba, sırtını dayayabileceği, örnek alabileceği, danışabileceği, gelecekte kendinin de yer alacağı dış dünyadır. Babanın yaşamından, başarı ve başarısızlıklarından, yaşam deneyimlerinden örnek ve yön almak, erkek çocuğun gelişiminde hayatidir" (Navaro, 2018: 153). Erkeklik baba figürüyle kurulmadığı zaman baba-oğul arasındaki duygusal uçurum büyür. Taner'in babasıyla olan eksik ve hasarlı ilişkisi, babasının kendisi üzerinde kurduğu iktidarın bir benzerinin ailesi üzerinde kurmasıyla açıkça görülmüştür. Erkekliğin babadan oğula geçen bir roller bütünü olduğu düşünülürse babasının Taner üzerindeki olumsuz etkisi göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür.

4. Eril Toplumsal Cinsiyet Normlarından Erkeklik Dünyalarına

Ataerkilliğin, erkekleri zehirleyen bir zehir olduğu erkeklik meselesi tartışılırken sıkça rastlanılan bir durumdur. Toplumsal etkiyle kadın ve erkeklerin toplum içinde

nasil var olmaları gerektiği değişmez bir şekilde kabul edilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini meydana getiren bu normlar erkeklere refah bir yaşam sunarken, kadınlara karanlık, baskıcı ve kötücül bir yaşam sunmuştur. Günümüze bakıldığında toplumsal cinsiyet rolleri erkekler için yeniden tanımlanmakla birlikte merkezi bir konum olan erkeklik kimlikleri erkekler tarafından reddedilmektedir. Kandiyoti (2019: 199) erkeklerin kadınların baskı altında tutulmasından açıkça yakındığını, cemaat ve özellikle de baba otoritesinin kendileri üzerinde kurduğu denetimden kurtulmak istediklerini söyler. Kültür, toplum ve bunun gibi özelliklerle cinsiyete yüklenen roller erkekler tarafından da kabul edilemez bir hâl almıştır. Eril iktidar konumunu her ne kadar erkekler kurmuş olsa da bu konum erkekleri de aşmış bir durumdadır. Toplum bütün erkeklerden aynı ritüelleri gerçekleştirmesini isteyerek onların erkekleşmesini gerekli görür. Toplum istedi diye sünnet olunur, askere gidilir, iş sahibi olunur ve evlenilir. Taner başkalarının ayak izlerini takip etmek istemese de o da kendisini bir an evlenmiş ve çocuk sahibi olmuş olarak bulur. Erkeklik inşasının bağlı olduğu bu roller, toplumun kendi kalıplarını erkek ve kadın olarak her iki cinsiyete dayatması olarak açıklanabilir. “Herkesin yaptığını yapmak güvenliydi; başkalarının adımlarıyla oluşmuş patikadan yürümek, geçip gitmişlerden kalan izleri, onların dağlara taşlara kazınmış, havaya karışıp rüzgârlarla fısıldanır olmuş sözlerini takip etmek (...) (Çelik, 2019: 23). Taner bunları söyleyerek bütün toplumsal normlara karşı çıkmaktadır. Herkesin yürüdüğü yoldan yürümek istemese de kendisini o yolun yolcusu olarak görür. Taner erkeklerin önüne sürülen beklentileri karşılamak amacıyla yaşadığının farkındadır. “Birini seçmişti. İnsanlar böyle yapıyordu. İşe giriyor, elleri para tutuyor, sonra evleniyorlardı. Çocuk yapıyor, büyütüyor, bu arada yaşlanıyorlardı. Bütün bunlar olup biterken geçen zamana da hayat deniyordu” (Çelik, 2019: 24). Taner’in Yasemin’le olan evliliği tamamen başkaları istediği için gerçekleşmiştir. Erkeklerin toplum tarafından saygın biri olarak kabul edilebilmesi için iş sahibi olup aile kurması son derece önemlidir. Aile, ataerkil idealin önemli bir kurumudur. Erkek, erkekliğini devam ettirmek için koca ve baba gibi rolleriyle bu kurumda egemen olmalıdır. “Taner’in hayat görüşünün başkalarının izini takip etmekten ibaret olduğunu bilmeyen Yasemin, hemen kabul etmişti evlenme teklifini. O konu da biraz karıştıktı aslında. Bazen evlenme teklifi edenin kendisi olduğu halde, evlenme kararını Yasemin’in verdiğini düşünür” (Çelik, 2019: 24). Erkeklik algısı bağlamında hareket etmeye çalışan Taner’in bu normları kabul etmekte zorlandığı görülmektedir. Kadının evlenme yaşı denilen zaman diliminin geciktirilmemesi her ne kadar toplumun önemseydiği bir meseleyse, aslında erkek için de durum aynıdır. Erkek hayatın her aşamasında söz sahibi olmalı çünkü toplumsal kodların istediği şey budur. “Erkekler arasında cinsiyete dayalı iktidar ilişkilerini kuramlaştırmaya ve toplumsal cinsiyet düzeninin meşruiyetinin sağlanmasında erkekliklerin ne derece etkili olduklarını anlamaya hâlâ ihtiyaç vardır” (Connell, 2019: 19). Bu ihtiyacın giderilebilmesi için erkeklik kalıplarına sadık erkeklerin varlıklarını sürdürmeleri gerekmektedir. Taner kendi iç dünyasına saplanıp kaldığı için eşi Yasemin onun kocalık ve babalık

rollerinden şikayetçidir. Dışarıdan güçlü, cesur ve sert duran erkekler içten içe bastırılmış birçok duyguyla karşı karşıyadırlar. Taner, kitapların ve müziklerin dünyasını kendisine sığınak yapmış ve dış dünyadan soyutlanmıştır. Toplumsal cinsiyet normları açısından okuduğundan etkilenmek kadınlara ait bir özellik gibi dile gelse de Nurdan Gürbilek (2016: 47) kitapların etkisi yüzünden gerçekle bağını yitiren kahramanların en ünlülerinin erkekler olduğunu söylemektedir. Erkek kendi iç dünyasını aşıp oradan çıktığında toplumun ürünü haline gelmektedir. Toplum erkekliğin oluşumunda erkeğe rol model olmaktadır. Taner'in evden çıkmaması Yasemin'in canını sıkıkmaktadır. "Esra için de Taner böyle biri olmalı. Evinden çıkmayan, aksi bir koca. Karısının arzularını gıdım önemsemeyen, oğluyla ilgilenmek yerine kitap okuyup müzik dinleyen, herkese tepeden bakan, her şeyi görmüş, yaşamış gibi kimsenin yapıp ettiğini beğenmeyen, burnunu koymayan çokbilmişin teki" (Çelik, 2019: 32). Taner'in eve olan bağlılığı onun toplumsallaşma sürecini olumsuz etkilemiştir. Toplumun yapılandığı kamusal alanlarla şekillenen erkeklik ülküsü, erkeklerin gelişim, değişim ve dönüşüm süreçlerinin toplum aracılığıyla sağlandığını göstermektedir. İçe dönük erkeklik modeli hem toplumun hem de kadınların dışladığı ve istemediği bir modeldir.

Yasemin, Taner'in topluma entegre olamadığının farkındadır. Taner'le olan kavgalarında kocasının asosyalleşmesinin etkisi olduğunu sitemle dile getirir. Adler (2018: 31) yaşamdaki olumsuzlukların, toplumsallık duygusunun yaşanmamasından kaynaklandığını, bu duygudan yoksun insanların ise sorunlu, alkolik ve suça eğilimli olduğunu söyler. Taner, toplumsal yaşama bu kadar kolay ayak uyduramadığını Yasemin'e söylemediği için pişmanlık duyar. Erkeklik bir varoluş olsa da bu varlık ataerkillik kavramına dayanmaktadır ve Taner buna boyun eğmek zorunda kalmıştır. "Herkes böyle yapıyorsa böyle yapmak lazım, diyerek evlenmeye karar verdiğini bilse Yasemin kabul eder miydi? Belki de ederdi ama bilmeliydi" (Çelik, 2019: 77). Taner'in içine hapsolmuşluğu, arkadaşlarıyla olan soğuk ilişkisi, karısı ve oğluna mesafeli oluşu onun "erkek gibi görünmeme" korkusundan değil, çalkantılı iç dünyasından ileri gelir. Toplumsal gerçeklikten ziyade ruhsal gerçekliğe daha yakın olan Taner'in "Eski arkadaşlarının birçoğuyla bağı hepten kopuk; öbürleriyle bir araya geldiğindeyse ya sıkıntıdan patlıyor ya onlarla hemen her konuda çok farklı düşündüğünü fark edip bunalıyor. Nicedir arayıp sormadı hiçbirini, daha da uzaklaştılar" (Çelik, 2019: 101). Erkeklik başka erkeklerle iletişim kurarak onların da aracılığıyla devam eden, öğrenilen bu açıdan biyolojik özelliklerden çok sosyal süreçler ve toplumsal konularla devam ettirilen bir varoluş özelliğidir.

5. Eril Merkezin Dışına Atılan Huzursuz, Mutsuz Ve Korkak Erkekler

Toplumsal cinsiyet normlarına göre, egemen erkekliğin taşınması gereken belli duygular ve özellikler vardır. Kültür bu özelliklere uygun cinsiyeti belirler ve bu özelliğin dışına çıkan bireyleri dışlar. Dünya üzerinde erkeklere yakıştırılan genel-geçer erkeklik

özelliik ve duyguları mevcuttur. Erkeğin toplumu ikna edebilen bir erkeklik modelini sergilemesi için “atılgan, bağımsız, cesur, çevik, kavgacı, dayanıklı, sporsever, güçlü, girişimci, hakkını savunabilen, hırslı, kendine güvenen, kararlı, mert, mücadeleci, onurlu, otoriter, sert, soğukkanlı” (Yaşın Dökmen, 2019: 109) gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir. Erkeğe güce dayalı sıfatlar yakıştırılırken, kadına duyguya yönelik sıfatlar yakıştırılmaktadır. Hassas, kırılğan ve duygulu yönlerinin saklanması istenen erkekler, çoğu kalıp yargılarının dışına çıkamamaktadır. Erkeğin erkeksi olarak algılanması için feminen kalıplardan uzak durması gerekmektedir. Taner’in mutsuz evliliği ve Yasemin’le olan kavgaları onun canını sıkar. Toplumda erkeklerin duygularını belli etmesi zayıflık olarak görülür fakat Taner’in böyle bir kaygısı yoktur. “Atasından babasından gördüğü hayat düzeninde ona uymayan bir şeyler vardı. Kendini ne kadar zorlasa da mutsuzluğunu saklayamıyordu, en azından kendisinden” (Çelik, 2019: 24). Eril öznenin bedensel, zihinsel ve psikolojik olarak güçlü olması beklenirken Taner bu özelliklerden yoksundur. Erkeğin kadını koruyup kollayan ve kadından her zaman bir adım önde olacak şekilde kurgulanması eril zihniyet için gerekli bir durumdur. Taner daha çok Yasemin’in himayesinde özgüven eksikliği sergileyen güçsüz erkek profili sunmaktadır. “Yasemin her zaman ki olgun, nerede ne yapılacağını bilen haliyle oğlundan önce kocasını büyütmişti. Alttan almış, pışpışlamış, sakinleştirmek için susmuş, söyleyeceği bir şey varsa asla unutmamış” (Çelik, 2019: 44). Taner erkeğe ait avantajları yaşamı için kullanamaz. Taner’i hayata karşı çekip çeviren kişi Yasemin olmuştur. Çoğu kez kavgalarının ve anlaşmazlıklarının sebebi Taner olmuştur. Kadının karşısında görmek istediği erkek normlar aracılığıyla güçlü, başarılı ve bağımsız olarak kodlanmış olsa da Taner pasif, zayıf ve bağımlı davranışlar gösterir. “Hiç suçlu olmadığı halde Yasemin’e küstüyor” (Çelik, 2019: 62). Taner’in ani sinirlenmeleri ve patlamaları duygularını kontrol edemediğinin ve bunun da bir erkeklik krizi olduğunu göstermektedir. Taner’in iç dünyasına bu kadar çok yönelmiş olması, onu sürekli hayal kurmaya iter. Eril olanın hayal gücü yoktur. Gerçeklik ve kesinlik onların erkeklik kalıplarına daha uygundur. Erkeklik dünyasına özgüven problemiyle giren erkekler orada birçok yıkımla karşılaşılır. Eksik yönleriyle dışlanmış ve aşağılanmış erkekler toplum içindeki görünürlüklerini kaybetmektedirler.

Kalabalıklar ürkütücüydü; onca insanın bitmek bilmeyen hareketliliği başını döndürdü. Bu kadar insanın bakışlarını üzerinde duyup utanırdı ilk başlarda. Bir şey satın alacağı zamanlar sesi çıkmazdı doğru dürüst; görüyorlar, bari duymasınlar. Kaybolduğunda da kimseye nerede olduğunu, bildiği bir yerlere nasıl çıkacağını soramazdı. Otobüslerin üzerindeki semt isimlerinden, banka şubelerinden, tabelalardan anlamaya çalışırdı (Çelik, 2019: 130-131).

Taner’in korkusu kalabalık, insanlar ve kendisidir. Onun en büyük sorunu kendisiyledir. Kendi başarısızlıklarını, korkularını ve utancını gizleyemediği için erkek olma yolunda başarısız, ruhsal olarak da hastalıklı bir duruş sergilemektedir. Günlük ufak işler karşısında bile savunmasız ve utanç doludur. “Erkeklerdeki özgüven oldukça

arızalıdır. İçi balon gibidir erkeğin, özgüveni olması gereken yerde yoktur. Çok önemli olmayan basit meselelerde ise kendine çok güvenen biri gibi davranır” (Topkara, 2015: 77). Taner, basit günlük işlerde dahi kendisine güvenmez. Erkek kendisine güvendiği bir dünyada hem başarılı hem de daha huzurlu bir yaşam sürer. Kadınlar tarafından kendine güvenen erkeklerin tercih edilmesi, bu erkeklerin erkeklik düzeninde yer aldığını göstermektedir. Korkak, utangaç ve aşağılık hisseden erkekler ise bir erkeklik krizi geçirmektedir. “Kadinsılaşıma ve iktidarsızlaşma tehditleri yalnızca kaçınılmaz değil, aynı zamanda gereklidir de” (Göç, 2020: 25). Erkekler, atlattıkları krizlerle kendilerini deneyimlemiş olurlar. İçinde yaşanılan dünya bu kadar erkeklere ait bir yerken, erkeğin erkeklik performanslarını sergileyememiş olması büyük bir yıkımdır. Taner’in huzursuz iç dünyası, kırılmalı ve hayata karşı olan korkak tavırları onun mutlu bir evlilik geçirmesine izin vermemiştir. Toplumsal cinsiyet normlarının erkek ve kadınların hayatlarındaki önemi Taner ve Yasemin’in mutsuz evliliklerinde görülmektedir. Normlar aracılığıyla sağlanan mutluluk ve huzurun bireyler arasında yapıcı bir unsur olduğunu da unutmamak gerekir.

Sonuç

Behçet Çelik’in 2012 yılında yayımlanan *Suluk Bir An* adlı romanı, Taner adlı roman kişinin iç dünyasından, evliliğine oradan da kocalık ve babalık rollerine kadar uzanan meseleleri ele alarak toplumsal cinsiyet eleştirisiyle incelenmiştir. Toplumsal cinsiyet normlarının Taner üzerindeki etkisine bakıldığında aşk duygusuyla birlikte kendi iç benine doğru bir yönelimin olduğu görülmektedir. Esra’ya duyduğu sancı, onun erkekliğinin her boyutuyla sorgulanmasına yol açmıştır. Erkekliğin güç, şiddet ve sertlikle ifade edilen bir toplumsal konum olması bu çalışmada sekteye uğrayarak Taner’in hassas ve zayıf bir erkeklik kimliğinin olduğu görülmüştür. Erkekliğe ilişkin en önemli mesele toplum içinde görünür olmakken Taner sürekli kalabalıklardan ve insanlardan kaçmıştır. Kitapların ve müziklerin dünyası onu yalnızlığa sürüklemiştir. Ataerki toplum başarısız ve zayıf erkekleri sevmediği gibi karısı Yasemin ve hayatındaki diğer kadınlar da Taner’i sevmemiştir. Erkeğin iktidar kurması için gerekli olan beden imgesi, Taner’de arzulanabilir bir görünümde değildir. Bu açıdan bakıldığında kadınlara ve hayata bağlayacak kadar güzel değildir. Bu açıdan bakıldığında Taner fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan sıkıntılar çekmiştir. Taner, babasının katı ve duygusuz hallerine benzeyerek ataerki ideolojinin ürettiği bir karakter olmuş ve Cem’e karşı olan babalık rolleri onu rahatsız etmiştir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında irdelenen bu çalışma, Taner’in erkekliğinin farklı yönlerine vurgu yaparak onun eril kimliğinin kendisi ve toplum tarafından nasıl görüldüğü üzerinde durmuştur. Taner, ataerki yapılandırmalar içinde pasifize edilmiş erkeklik kimliğiyle huzursuz ve mutsuz bir şekilde toplum içinde var olmaya çalışmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: Grant Support: The author declared that this study has received no grant support.

Kaynaklar/References

- Adler, A. (2018), *Yaşama Sanatı*, İstanbul: Say Yayınları. (Çev. Kâmuran Şipal).
- Beauvoir, S. (1993), *Kadın Bağımsızlığa Doğru*, İstanbul: Payel. (Çev. Bertan Onaran).
- Butler, J. (2019), *Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*, İstanbul: Metis. (Çev. Başak Ertür).
- Connell, R. (2009), *Erkeklikler*, Ankara: Phoenix. (Çev. Nagihan Konukcu).
- Çelik, B. (2019), *Suluk Bir An*, İstanbul: İletişim.
- Göç, M. (2020), *20. Yüzyıl Amerikan Edebiyatında Erkekler ve Erkeklikler*, Konya: Palet.
- Gökpınar, B. (2018), *'Er Kişi' Niyetine! Osmanlı Yazınında Erkek-lik(ler) Kurgusu*, İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Günay Erkol, Ç. (2021), *Yaralı Erkeklikler 12 Mart Romanlarında Yalnızlık, Yabancılaşma ve Öfke*, İstanbul: İletişim.
- Gürbilek, N. (2016), *Kör Ayna, Kayıp Şark Edebiyat ve Endişe*, İstanbul: Metis.
- Kandiyoti, D. (2019), *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, İstanbul: Metis.
- Kardeşoğlu, S. (2004), *Metroseksüel Erkekler Bakımlı Erkeklerin El Kitabı*, İstanbul: Alfa.
- Llyod, G. (2015), *Erkek Akıl Batı Felsefesinde 'Erkek' ve 'Kadın'* İstanbul: Ayrıntı. (Çev. Muttalip Özcan).
- Navaro, L. (2018), *Tapınağın Öbür Yüzü*, İstanbul: Remzi.
- Odabaş, S. (2013), İnternette Erkeklik, Cinsel Sağlık Politikası ve Ticareti. *Doğu Batı*, 63, 203-219.
- Öğüt, H. (2013), Kadın Transvestizminin ve Transerkekliğin Tarihine Bir Bakış. B. ŞEKER (Ed.), *Başkaldıran Bedenler Türkiye'de Transgender, Aktivizm ve Altkültürel Pratikler* (s.21-54). İstanbul: Metis.
- Sancar, S. (2016), *Erkeklik: İmkânsız İktidar Ailede Piyasada ve Sokakta Erkekler*, İstanbul: Metis.
- Sancar, S. (2017), *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*, İstanbul: İletişim.
- Topkara, M. (2015), *Erkek Psikolojisi*, İstanbul: Karma Kitaplar.
- Yaşın Dökmen, Z. (2019), *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açılımlar*, İstanbul: Remzi.